

Αν η φύση πεθάνει, πεθαίνουμε κι εμείς

Ο δημιουργός της ταινίας «Ο δάσκαλός μου, το χταπόδι» Κρεγκ Φόστερ μιλάει για τη συνάντηση που του άλλαξε τη ζωή

Ο βραβευμένος κινηματογραφιστής και δύτης αφιέρωσε σχεδόν μία δεκαετία στην εξερεύνηση του μεγάλου υποθαλάσσιου δάσους των κελπιών στο Δυτικό Ακρωτήριο της Νότιας Αφρικής, κοντά στις ακτές του Κέιπ Τάουν.

Φωτ. CRAIG FOSTER

Μπορεί ένας άνθρωπος και ένα χταπόδι να γίνουν φίλοι; Και πώς μπορεί να μοιάζει αυτή η αναπάντεχη φιλία; «Πολλοί λένε ότι τα χταπόδια είναι σαν εξωγήινοι. Το περίεργο είναι πως, όταν τα πλησιάζεις, συνειδητοποιείς ότι μοιάζουμε με πολλούς τρόπους». Έτσι ξεκινάει ο Κρεγκ Φόστερ την αφήγησή του στην εξαιρετική ταινία ντοκιμαντέρ «Ο δάσκαλός μου, το χταπόδι» που έκανε πρεμιέρα στο Netflix πριν από λίγες εβδομάδες. Ο βραβευμένος κινηματογραφιστής και δύτης αφιέρωσε σχεδόν μια δεκαετία στην εξερεύνηση του μεγάλου υποθαλάσσιου δάσους των κελπιών στο Δυτικό Ακρωτήριο της Νότιας Αφρικής, κοντά στις ακτές του Κέιπ Τάουν.

Στη διάρκεια των υποβρύχιων περιπλανήσεών του συνάντησε ένα θηλυκό χταπόδι, το οποίο ξεκίνησε να παρατηρεί και να βιντεοσκοπεί καθημερινά. Μέσα σε διάστημα ενός χρόνου είχε αναπτύξει μαζί του μια μοναδική αμφίδρομη σχέση αλλά και έναν βαθύ συναισθηματικό δεσμό. «Όλα ήταν τόσο ιδιαίτερα», θυμάται, «φυσικά οι στιγμές που είχαμε άμεση διάδραση, όταν ηθελημένα ερχόταν σε επαφή μαζί μου, αλλά και οι στιγμές που μου έδειχνε μια καινούργια συμπεριφορά ήταν αξιομνημόνευτες». Αυτό το χταπόδι έγινε η φίλη του, ο δάσκαλός του, η ανέλπιστα πρωταγωνίστρια μιας ταινίας μοναδικής στο είδος της, που συνδυάζει τη χαρτογράφηση του υποθαλάσσιου παραδείσου του Δυτικού Ακρωτηρίου με την ευαίσθητη ματιά στον φυσικό

κόσμο και τα υπέροχα πλάσματά του, μέσα από εικόνες μοναδικής ομορφιάς και τεχνικής αρτιότητας.

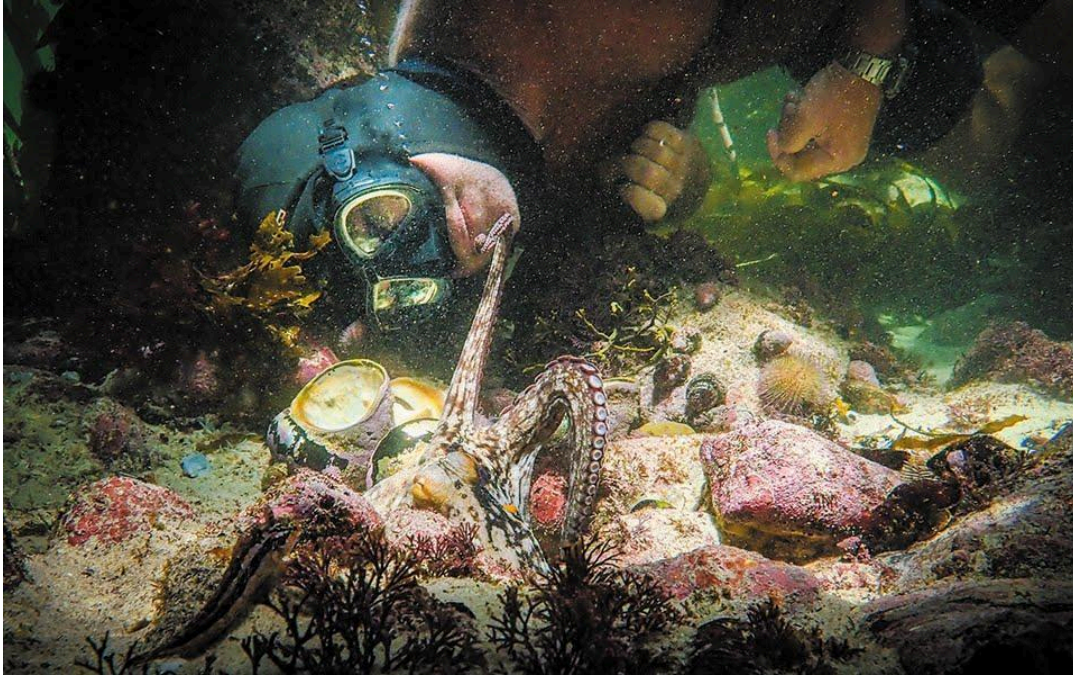
Στη διάρκεια των υποβρύχιων περιπλανήσεών του ο Φόστερ συνάντησε ένα θηλυκό χταπόδι, το οποίο ξεκίνησε να παρατηρεί και να βιντεοσκοπεί καθημερινά. Έγινε η φίλη του, ο δάσκαλός του.
Φωτ. ROSS FRYLINCK

Όλα ξεκίνησαν το 2010. Ο Κρεγκ ζούσε επί δύο χρόνια στην «απόλυτη κόλαση», όπως παραδέχεται. Ήταν εξαντλημένος από χρόνια σκληρής δουλειάς, δεν άντεχε στη σκέψη να ξανακρατήσει κάμερα ή να ξαναμπεί σε αίθουσα μοντάζ. Η οικογένειά του υπέφερε και ο ίδιος αισθανόταν ότι δεν μπορούσε να είναι καλός πατέρας για τον γιο του. Συνειδητοποίησε τότε ότι η εσωτερική του ισορροπία είχε χαθεί λόγω της απομάκρυνσής του από το φυσικό περιβάλλον.

Ως παιδί είχε περάσει αμέτρητες ώρες στις βραχώδεις ακτές και στο μοναδικής ομορφιάς δάσος των κελπιών του Δυτικού Ακρωτηρίου. Ορμητήριό του τότε ήταν ένα ξύλινο μπάνγκαλοου που ατένιζε τον Ατλαντικό. Η αποσύνδεσή του από τον φυσικό κόσμο τού είχε κοστίσει ακριβά. Για να συνέλθει, αποφάσισε να επιστρέψει στον ωκεανό. Χρειάστηκαν μήνες καθημερινών καταδύσεων στα παγωμένα νερά, ώστε να συνηθίσει το σώμα και το μυαλό του την επαφή με τον ωκεανό και τον κόσμο του. Δεν χρησιμοποιούσε στολή κατάδυσης, ώστε να νιώθει σαν αμφίβιο, να βρεθεί όσο πιο κοντά μπορούσε στο υποθαλάσσιο περιβάλλον. «Πετούσε» σε αυτό το τρισδιάστατο υποθαλάσσιο δάσος, νιώθοντας σαν να είναι σε άλλο πλανήτη, λέει.

Η θεραπευτική επίδραση της ανανεωμένης επαφής του με τον ωκεανό είχε ως αποτέλεσμα να νιώσει την επιθυμία να κρατήσει και πάλι στο χέρι του την κάμερά του, να τραβήξει πλάνα. Η ιδέα της ταινίας ωστόσο γεννήθηκε μετά την αποκαλυπτική εμπειρία της γνωριμίας του με «εκείνη». «Η ταινία ήταν μια οργανική διαδικασία», τονίζει. «Η σχέση μου με το χταπόδι διήρκεσε ένα χρόνο. Είχα ήδη περάσει μερικά χρόνια κάνοντας ελεύθερη κατάδυση και εξερευνώντας το θαλάσσιο δάσος, μαθαίνοντας να προσαρμόζομαι και να κινούμαι στο παγωμένο νερό, καταγράφοντας τη βιοποικιλότητα του δάσους των κελπιών, πριν τη συναντήσω. Αυτόν τον ένα χρόνο περνούσα σχεδόν κάθε μέρα στο νερό, αλλά δεν έχω χρονομετρήσει πόση ώρα την ημέρα την

παρακολουθούσα· υπολογίζω περίπου 30 λεπτά ημερησίως. Συχνά κοιμόταν ή ξεκουραζόταν, έτσι δεν περνούσα όλο αυτόν τον χρόνο μαζί της».

Φωτ. TOM FOSTER

Ανεκτίμητα μαθήματα

Ήταν συναρπαστικό, ομολογεί, ότι έμαθε να βλέπει το περιβάλλον του υποθαλάσσιου δάσους μέσα από τα μάτια της νέας του φίλης. «Ήταν υπέροχο το να παρατηρώ πώς όλα σε αυτό το υποθαλάσσιο οικοσύστημα ήταν δεμένα μαζί και κινούνταν σε ένα κυκλικό σύστημα ζωής και θανάτου στο οποίο κάθε οργανισμός εξαρτιόταν από τον άλλο». Πήρε ανεκτίμητα μαθήματα: «Ότι οι τόποι άγριας ζωής και τα ζώα που ζουν εκεί είναι πολύτιμα. Ότι είμαστε μέρος της φύσης και όχι επισκέπτες. Ότι η βαθιά επαφή μας με τη φύση είναι σημαντική για το ευ ζην μας. Ότι η επιβίωσή μας είναι συνδεδεμένη με την υγεία και τη βιοποικιλότητα του φυσικού κόσμου. Αν το περιβάλλον ευημερεί, ευημερούμε κι εμείς· αν πεθάνει, πεθαίνουμε κι εμείς. Η πιο επικίνδυνη σκέψη είναι ότι εμείς οι άνθρωποι μπορούμε με κάποιον τρόπο να ζήσουμε χωρίς τη φύση. Είμαστε η φύση και το μέλλον μας ως είδος είναι εγγυημένο αν επιτρέψουμε στον φυσικό κόσμο να επιβιώσει και να είναι προστατευμένος». Αυτή η εμπειρία τού άλλαξε τη ζωή με πολλούς τρόπους, παραδέχεται: «Με έκανε να συνειδητοποιήσω ότι είμαι ένα ακόμα ζώο σε αυτόν τον πλανήτη. Με έκανε να αισθανθώ πόσο εμείς οι άνθρωποι ανήκουμε εδώ. Είναι το σπίτι μας, το μόνο μας σπίτι. Το να είναι κανείς στη φύση είναι το πιο θεραπευτικό πράγμα που μπορούμε να κάνουμε για τους εαυτούς μας».

Γι' αυτό αποφάσισε να κάνει αυτή την ταινία; «Είμαι κινηματογραφιστής και αφηγητής ιστοριών, αυτό κάνω στη ζωή μου. Νιώθω ότι οι ιστορίες είναι σημαντικές, γιατί μπορούν να κινητοποιήσουν το συναίσθημα και να κάνουν τους ανθρώπους να ακούσουν προσεκτικά και να νοιαστούν. Ήθελα να μοιραστώ τη μαγεία και τη χαρά που έζησα στο δάσος των κελπιών* και να δείξω στον κόσμο την ομορφιά του υποθαλάσσιου δάσους της Νότιας Αφρικής και τη σημασία τού να είμαστε συνδεδεμένοι με τη φύση».

Πολύτροπη Γλώσσα - <http://politropi.greek-language.gr/>

Για τον λόγο αυτό έχει προχωρήσει και στην ίδρυση της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης SeaChange Project, μιας κοινότητας επιστημόνων, δημοσιογράφων, κινηματογραφιστών που εργάζονται για την ανάδειξη και προστασία του υποθαλάσσιου δάσους. Στόχος τους είναι να κινητοποιήσουν επιστήμονες, φορείς, πολιτικούς και το κοινό ώστε να γίνουν μέρος της αναγέννησης του πλανήτη.

Μαρία Αθανασίου, [Η Καθημερινή](#), 10.01.2021

*κέλπιας = φύκια

Δραστηριότητες

1. Να αφηγηθείτε την ιστορία του Κρεγκ Φόστερ με δικά σας λόγια (περίπου 100 λέξεις).
2. Ποια είναι τα συμπεράσματά σας από αυτή την ιστορία; Να τα συνοψίσετε σε τρεις φράσεις, να γράψετε μία φράση για κάθε συμπέρασμα.
3. Ένα από τα μαθήματα που πήρε από την εμπειρία του ο Κρεγκ είναι “ότι η βαθιά επαφή μας με τη φύση είναι σημαντική για το ευ ζην μας”. Πώς αντιλαμβάνεστε εσείς το ευ ζην; Έχει κάποια σημασία η φύση για το δικό σας ευ ζην;
4. Στην αφήγηση του Κρέγκ είναι διάχυτη η αίσθηση ότι τα όρια μεταξύ ανθρώπου και ζώου είναι ρευστά και ότι ο άνθρωπος είναι μέρος της φύσης. Σε ποια σημεία του κειμένου γίνεται αυτό εμφανές; Να τα εντοπίσετε. Είχατε ποτέ κι εσείς κάποια ανάλογη αίσθηση;
5. Ο Κρέγκ πιστεύει ότι “οι ιστορίες είναι σημαντικές, γιατί μπορούν να κινητοποιήσουν το συναίσθημα και να κάνουν τους ανθρώπους να ακούσουν προσεκτικά και να νοιαστούν”.
α) Ποια ήταν η δική σας αντίδραση διαβάζοντας την ιστορία του; β) Δοκιμάστε να γράψετε κι εσείς μια ιστορία, πραγματική ή πλαστή, με θέμα τη σχέση σας με τη φύση ή κάποιο ζώο, με στόχο να κάνετε τους αναγνώστες να σας “ακούσουν και να νοιαστούν”. γ) Μπορείτε, αν θέλετε, να δουλέψετε σε ομάδες και να αφηγηθείτε την ιστορία δημιουργώντας ένα σύντομο βίντεο με ανάλογο θέμα.
6. Να παρακολουθήσετε το τρέιλερ για το ντοκιμαντέρ [“Ο δάσκαλός μου το χταπόδι”](#) Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας; Νομίζετε ότι το τρέιλερ πετυχαίνει τον σκοπό του να κινήσει το ενδιαφέρον του θεατή να δει την ταινία; Αν ναι, με ποιους τρόπους το πετυχαίνει; Αν πράγματι σας κίνησε το ενδιαφέρον, μπορείτε να δείτε την ταινία, που κέρδισε το Όσκαρ καλύτερου ντοκιμαντέρ 2021, στο NETFLIX.
7. Ο Φόστερ έχει προχωρήσει στην ίδρυση μιας της οργάνωσης SEACHANGE PROJECT με στόχο την ανάδειξη και την προστασία του υποθαλάσσιου πλούτου. Να εργαστείτε σε ομάδες, για να αναζητήσετε πληροφορίες σχετικά με αυτήν την οργάνωση, καθώς και με άλλες οργανώσεις στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό που εργάζονται με ανάλογους στόχους. Θα παρουσιάσετε τις εργασίες σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λογισμικό παρουσίασης (power point). Μπορείτε να αξιοποιήσετε στην έρευνά σας και τις παρακάτω πηγές:
<https://edozone.gr/wp-content/uploads/2018/11/marine-protected-areas.pdf>
https://ec.europa.eu/environment/news/protecting-seas-and-oceans-commission-consults-improve-eu-rules-2021-07-22_en
<https://ypen.gov.gr/perivallon/ydatikoi-poroi/thalassia-stratigiki/>
https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_gyaros_ekp_programma.pdf
8. 8. Να παίξετε το παιχνίδι “Πόσο κοντά ή πόσο μακριά νιώθω από τη φύση;”. Σηκώνονται όλοι οι μαθητές όρθιοι και παίρνουν μια θέση στον χώρο σε σχέση με ένα αντικείμενο που συμβολίζει τη φύση, π.χ. κάποια εικόνα της φύσης που έχει αναρτηθεί στον πίνακα. Η απόσταση της θέσης που θα πάρει ο καθένας από την εικόνα δείχνει το πόσο κοντά ή μακριά νιώθει από τη φύση. Παραμένοντας στη θέση του καθένας απαντάει με συντομία στο ερώτημα: Ποια είναι η σχέση μου με τη φύση και γιατί. Όταν ολοκληρωθεί το παιχνίδι, ακολουθεί αναστοχασμός. Οι μαθητές συζητούν ή γράφουν τις εντυπώσεις τους και τα συμπεράσματα από προέκυψαν από τη δραστηριότητα.

9. 9." Ήταν υπέροχο να παρατηρώ πως όλα σε αυτό το υποθαλάσσιο οικοσύστημα ήταν δεμένα μαζί και κινούνταν σε ένα κυκλικό σύστημα ζωής και θανάτου στο οποίο ο κάθε οργανισμός εξαρτιόταν από τον άλλον". Να συζητήσετε σχετικά με την έννοια του οικοσυστήματος και τα δομικά χαρακτηριστικά του (βλ. και το εγχειρίδιο [Βιολογία Β' λυκείου](#)). Μπορείτε να συνεργαστείτε και με τον καθηγητή της Βιολογίας, για να προσεγγίσετε σε βάθος το θέμα.
10. 10. Η αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στα στοιχεία ενός οικοσυστήματος παρατηρείται και σε κοινωνικό επίπεδο ειδικά στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη εποχή μας. Λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω αποσπάσματα από ομιλία του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτιέρες, να συζητήσετε: α) το θέμα της αλληλεξάρτησης όλων των χωρών και λαών στην περίοδο της πανδημίας και β) το θέμα της ισότητας των εμβολίων.
11. 11. *Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτιέρες υποστήριξε σε ομιλία του ότι "Η πανδημία ανέδειξε την κοινή μας ευπάθεια και αλληλεξάρτηση" και κάλεσε όλες τις χώρες να χρησιμοποιήσουν την κρίση της πανδημίας ως ευκαιρία μετάβασης "σε έναν πιο πράσινο, πιο δίκαιο και πιο βιώσιμο κόσμο". Τόνισε επίσης ότι "Η ισότητα των εμβολίων είναι η μεγαλύτερη ηθική δοκιμασία της εποχής μας" συγχαίροντας την ΕΕ για την αλληλεγγύη που έδειξε στον εμβολιαστικό πυλώνα COVAX, και ζήτησε την υιοθέτηση ενός παγκόσμιου σχεδίου εμβολιασμού. Μπορείτε να αντλήσετε χρήσιμες πληροφορίες για τη συζήτηση από τους παρακάτω συνδέσμους:*

<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/eu-affairs/20210622STO06705/gkouteres-i-pandimia-anedeixe-tin-pagkosmia-allilexartisi>

https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans/global-response-coronavirus_el

<https://www.tovima.gr/2021/06/07/world/i-narki-tis-emvoliaistikis-anisotitas/>